DUBBA · OYSS HAZIRLIK
9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 5
Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Adı Soyadı: .....
Sınıf / No: .....
Puan: .....

Telefonda aç: süreli çöz, paylaş

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 5)

1. Bir lise tarih öğretmeni, öğrencilerinden "Tarih Öğrenmek Bana Ne Kazandırdı?" başlıklı kısa bir öz değerlendirme yazısı hazırlamalarını istemiştir. Aşağıda iki öğrencinin yazılarından bölümler verilmiştir.

> ***Kaynak A*** *— Irmak'ın öz değerlendirme yazısından (kurgusal): "Kasabamızdaki saat kulesinin, yabancı bir ustanın tek gecede diktiği bir yapı olduğunu herkes anlatırdı; ben de bunu hiç düşünmeden tekrarlardım. Proje ödevim için kulenin kapısındaki kitabeyi okutup belediyedeki eski kayıtlara bakınca kulenin üç yıl süren bir çalışmayla, kasaba esnafının topladığı parayla yapıldığını öğrendim. Artık biri bana 'herkes böyle biliyor' dediğinde 'Peki bunun kanıtı ne?' diye soruyorum."*
>
> ***Kaynak B*** *— Kaan'ın öz değerlendirme yazısından (kurgusal): "Babam her seçim döneminde 'Bu ülkede hiçbir şey değişmiyor.' derdi; ben de öyle düşünürdüm. Ama Kurtuluş Savaşı'nı, ardından yapılan inkılapları ve dünya ekonomik bunalımının yıllarını okuyunca insanların içinde bulundukları koşullara göre çok farklı kararlar aldığını gördüm. Artık geçmişteki bir kararı bugünün gözüyle hemen yargılamıyorum; önce o günün şartlarını öğrenmeye çalışıyorum."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Aşağıdaki tabloya, Irmak ve Kaan'ın tarih öğrenmeden önceki ve sonraki bakış açılarını kaynaklardaki ifadelere dayanarak yazınız.

Öğrenci	Tarih öğrenmeden önceki bakışı	Tarih öğrendikten sonraki bakışı
Irmak		
Kaan		

1.2. Kaynak A ve Kaynak B'de tarih öğrenmenin bireye sağladığı **farklı** birer fayda vurgulanmaktadır. Bu faydaları "Tarih öğrenmek bireye ___ kazandırır çünkü ___" kalıbını kullanarak her öğrenci için birer cümleyle yazınız.

2. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak C*** *— Bir üniversite öğrencisinin danışmanına sunduğu araştırma önerisinden (kurgusal): "Bitirme çalışmamda bir Ege kasabasındaki el dokuması halı atölyelerinin 1910–1950 yılları arasındaki durumunu incelemek istiyorum. Şimdiye kadar şu kaynakları belirledim: atölyelerden birinin 1920–1945 yılları arasında tutulmuş hesap defterleri, 1923'te kasabadan geçen bir öğretmenin gezi notları, 1940'lı yıllarda atölye avlusunda çekilmiş fotoğraflar ve arşivdeki dönemin vergi kayıtları. Bunlara ek olarak*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

> *1998'de yayımlanan bir kasaba tarihi kitabını ve bu kitaptan yararlanılarak 2015'te bir dergide yayımlanan makaleyi okudum. Ne yazık ki hesap defterlerinin 1931–1936 yıllarına ait ciltleri bir taşınma sırasında kaybolmuş."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynak C'de geçen kaynaklardan **ikisini** birinci elden, **ikisini** ikinci elden kaynak olarak yazınız.

2.2. Hesap defterlerinin bazı ciltlerinin kaybolmuş olması, geçmişe ait kanıtların hangi niteliğini gösterir? Bu niteliğin öğrencinin ulaşacağı sonuçları nasıl etkileyeceğini, Kaynak C'deki başka bir kaynağın bu eksikliği nasıl kısmen giderebileceğiyle birlikte açıklayınız.

3. Aşağıda aynı kaleyle ilgili iki kaynak verilmiştir.

> ***Kaynak D*** *— Bir üniversite ekibinin kale çevresinde yaptığı yüzey araştırmasının raporundan (kurgusal): "Sur duvarlarında birbirinden farklı iki örgü tekniği saptanmıştır. Yüzeyden toplanan çanak çömlek parçaları, alt katmanın Orta Çağ'a, üst katmanın ise çok daha sonraki bir onarıma ait olabileceğini düşündürmektedir. Ancak onarımın kim tarafından ve hangi yıl yaptırıldığını gösteren bir yazılı belgeye şimdilik ulaşılamamıştır. Kazı yapılmadan kesin bir tarih vermek mümkün değildir; elimizdeki bulgular yanıtladığı kadar yeni sorular da doğurmaktadır."*
>
> ***Kaynak E*** *— Aynı kalenin bulunduğu ilçede düzenlenen bir festivalin açılış konuşmasından (kurgusal): "Kalemiz, atalarımızın tek bir seferde inşa ettiği, yüzyıllar boyunca hiç el değiştirmemiş bir yapıdır. Surlarındaki her taş, şehrimizin ne kadar köklü olduğunun tartışılmaz kanıtıdır. Bugün o surlara baktığımızda geçmişi olduğu gibi görürüz."*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Kaynak D ve Kaynak E'nin tarihsel bilgiye yaklaşımının birbirinden ayrıldığı **iki** noktayı, her nokta için iki kaynaktan birer ifadeye dayanarak açıklayınız.

3.2. Kaynak D'deki "elimizdeki bulgular yanıtladığı kadar yeni sorular da doğurmaktadır" ifadesi, tarihsel bilginin hangi özelliğini yansıtmaktadır? Bu özelliği Kaynak D'deki araştırmanın ileride nasıl ilerleyebileceğine ilişkin **bir** örnekle açıklayınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4. Bir öğrenci, tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamaları kendi cümleleriyle aşağıdaki gibi özetlemiştir.

> ***Öğrencinin aşama özeti***
>
> ***1. Konu veya sorun belirleme:*** *Ne araştırılacağı seçilir; konunun hangi zamanı, hangi yeri ve hangi içeriği kapsayacağı sorularla sınırlandırılır.*
>
> ***2. Kaynaklardan bilgi toplama:*** *Konuyla ilgili kaynaklar kütüphane, arşiv, müze ve tarihî mekânlarda taranır; bilgi yetersiz kalırsa başka kaynaklara başvurulur.*
>
> ***3. Kaynağı inceleme:*** *Kaynakların yalnızca içeriği okunur; türünün, yazarının ve tarihinin araştırmanın sonucuna bir etkisi olmadığı için bunlar not edilmez.*
>
> ***4. Kaynağı sorgulama:*** *Kaynaklar sınırlılık, geçerlilik ve güvenilirlik bakımından sorgulanır; farklı bakış açıları belirlenir.*
>
> ***5. Kaynağı yorumlama:*** *Kaynaklardan elde edilen bilgiler, ait oldukları dönemin şartları göz önünde bulundurularak değerlendirilir.*
>
> ***6. Kanıta dayalı ürün oluşturma:*** *Tarihçi kendi değerlendirmesini eklemez; kaynaklardan aldığı cümleleri olduğu gibi art arda sıralayarak eserini tamamlar.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Öğrencinin özetinde açıklaması **yanlış** olan **iki** aşamayı belirleyiniz ve her birinin açıklamasını doğru biçimde yeniden yazınız.

4.2. Kaynağı sorgulama aşamasının tarihsel bilginin üretim sürecinde neden zorunlu olduğunu **iki** farklı gerekçeyle açıklayınız.

5. Bir araştırmacı, meslektaşına yazdığı mektupta şu görüşlere yer vermiştir.

> ***Kaynak F*** *— Bir araştırmacının meslektaşına yazdığı mektuptan (kurgusal): "Tarihçinin işi, geçmişe ait belgeleri bir araya getirmekten ibarettir. Elimizde ne kadar çok belge varsa tarihsel bilgi o kadar eksiksiz ve kesin olur. Bu nedenle tarihçi, mümkün olduğunca fazla kaynak toplamalı; yoruma ise ancak belgelerin yetersiz kaldığı istisnai durumlarda başvurmalıdır. Belgeler zaten geçmişi olduğu gibi yansıtır; tarihçinin kişisel değerlendirmesi bu sürece yalnızca belirsizlik katar."*

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Araştırmacının "yoruma ancak istisnai durumlarda başvurulmalıdır" görüşüne katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Cevabınızı kaynağı yorumlama aşamasının işlevine dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

5.2. Araştırmacının "Elimizde ne kadar çok belge varsa tarihsel bilgi o kadar eksiksiz ve kesin olur." yargısının zayıf yönünü açıklayınız. Açıklamanızı, kaynağı sorgulama aşamasına dayanan **bir** örnek durum kurarak destekleyiniz.

6. Bir yerel tarih araştırmacısı, katıldığı bir radyo programında yaptığı çalışmayı şöyle anlatmıştır.

> ***Kaynak G*** *— Bir yerel tarih araştırmacısının radyo söyleşisinden (kurgusal): "(I) Kasabamıza ilk telgraf hattının 1880'li yıllarda ulaşmasının çarşı esnafının işlerini nasıl değiştirdiğini merak ettim ve çalışmamı bu soruyla sınırladım. (II) İl halk kütüphanesinde o yıllara ait vilayet salnamelerini, bir kasabalının telgrafhanenin açıldığı yıl yedi yaşındayken gördüklerini 1925'te kaleme aldığı hatıratı ve birkaç esnaf ailesinin elindeki ticari mektupları buldum. (III) Salnamede telgrafhanenin açılış yılı açıkça yazıyordu; hatıratta ise iki yıl sonrası veriliyordu. Hatıratı yazanın olayları kaç yıl sonra ve hangi amaçla anlattığını, salnamenin kim tarafından hazırlandığını sorguladım. (IV) Mektuplarda sipariş ve fiyat bilgisinin telgrafla daha hızlı ulaştığını görünce, bunu dönemin ulaşım koşullarıyla birlikte değerlendirdim. (V) Sonunda bütün bulguları bir araya getirip kaynakçasıyla birlikte kasaba kültür dergisinde bir makale olarak yayımladım."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Aşağıdaki tabloda tarihsel bilginin üretim sürecinin dört aşaması verilmiştir. Her aşamanın Kaynak G'deki numaralı cümlelerden (I–V) hangisinde gerçekleştiğini yazınız.

Aşama	Cümle numarası
Konu veya sorun belirleme	
Kaynağı sorgulama	
Kaynağı yorumlama	
Kanıta dayalı ürün oluşturma	

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

6.2. Telgrafhanenin açılış yılı konusunda araştırmacının vilayet salnamesi ile hatırattan hangisine daha temkinli yaklaşması gerektiğini belirtiniz. Bu kararınızı Kaynak G'deki bilgilere dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

Cevap anahtarı: çözdükten sonra okut.
Her maddenin tam puan ölçütü, kısmi ve sıfır puan durumu, olası yanıt. Kendini puanla, aynı sayfadan 40 dakikalık sayaçla yeniden çöz.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif

DUBBA · OYSS HAZIRLIK **CEVAP ANAHTARI**

9. Sınıf Tarih Dersi 1. Dönem 1. Ortak Yazılı Sınavı · Senaryo 5

Süre: 40 dakika · Her sorunun puanı yanında yazılıdır.

Anahtar ve sorular çevrim içi

9. Sınıf Tarih · 1. Dönem 1. Ortak Yazılı (Senaryo 5)

1. Bir lise tarih öğretmeni, öğrencilerinden "Tarih Öğrenmek Bana Ne Kazandırdı?" başlıklı kısa bir öz değerlendirme yazısı hazırlamalarını istemiştir. Aşağıda iki öğrencinin yazılarından bölümler verilmiştir.

> ***Kaynak A*** *— Irmak'ın öz değerlendirme yazısından (kurgusal): "Kasabamızdaki saat kulesinin, yabancı bir ustanın tek gecede diktiği bir yapı olduğunu herkes anlatırdı; ben de bunu hiç düşünmeden tekrarlardım. Proje ödevim için kulenin kapısındaki kitabeyi okutup belediyedeki eski kayıtlara bakınca kulenin üç yıl süren bir çalışmayla, kasaba esnafının topladığı parayla yapıldığını öğrendim. Artık biri bana 'herkes böyle biliyor' dediğinde 'Peki bunun kanıtı ne?' diye soruyorum."*
>
> ***Kaynak B*** *— Kaan'ın öz değerlendirme yazısından (kurgusal): "Babam her seçim döneminde 'Bu ülkede hiçbir şey değişmiyor.' derdi; ben de öyle düşünürdüm. Ama Kurtuluş Savaşı'nı, ardından yapılan inkılapları ve dünya ekonomik bunalımının yıllarını okuyunca insanların içinde bulundukları koşullara göre çok farklı kararlar aldığını gördüm. Artık geçmişteki bir kararı bugünün gözüyle hemen yargılamıyorum; önce o günün şartlarını öğrenmeye çalışıyorum."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.1. Aşağıdaki tabloya, Irmak ve Kaan'ın tarih öğrenmeden önceki ve sonraki bakış açılarını kaynaklardaki ifadelere dayanarak yazınız.

Öğrenci	Tarih öğrenmeden önceki bakışı	Tarih öğrendikten sonraki bakışı
Irmak		
Kaan		

1.2. Kaynak A ve Kaynak B'de tarih öğrenmenin bireye sağladığı **farklı** birer fayda vurgulanmaktadır. Bu faydaları "Tarih öğrenmek bireye ___ kazandırır çünkü ___" kalıbını kullanarak her öğrenci için birer cümleyle yazınız.

2. Aşağıdaki kaynağı inceleyiniz.

> ***Kaynak C*** *— Bir üniversite öğrencisinin danışmanına sunduğu araştırma önerisinden (kurgusal): "Bitirme çalışmamda bir Ege kasabasındaki el dokuması halı atölyelerinin 1910–1950 yılları arasındaki durumunu incelemek istiyorum. Şimdiye kadar şu kaynakları belirledim: atölyelerden birinin 1920–1945 yılları arasında tutulmuş hesap defterleri, 1923'te kasabadan geçen bir öğretmenin gezi notları, 1940'lı yıllarda atölye avlusunda çekilmiş fotoğraflar ve arşivdeki dönemin vergi kayıtları. Bunlara ek olarak 1998'de yayımlanan bir kasaba tarihi kitabını ve bu kitaptan yararlanılarak 2015'te bir dergide yayımlanan makaleyi okudum. Ne yazık ki hesap defterlerinin 1931–1936 yıllarına ait ciltleri bir taşınma sırasında kaybolmuş."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

2.1. Kaynak C'de geçen kaynaklardan **ikisini** birinci elden, **ikisini** ikinci elden kaynak olarak yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

2.2. Hesap defterlerinin bazı ciltlerinin kaybolmuş olması, geçmişe ait kanıtların hangi niteliğini gösterir? Bu niteliğin öğrencinin ulaşacağı sonuçları nasıl etkileyeceğini, Kaynak C'deki başka bir kaynağın bu eksikliği nasıl kısmen giderebileceğiyle birlikte açıklayınız.

3. Aşağıda aynı kaleyle ilgili iki kaynak verilmiştir.

> ***Kaynak D*** *— Bir üniversite ekibinin kale çevresinde yaptığı yüzey araştırmasının raporundan (kurgusal): "Sur duvarlarında birbirinden farklı iki örgü tekniği saptanmıştır. Yüzeyden toplanan çanak çömlek parçaları, alt katmanın Orta Çağ'a, üst katmanın ise çok daha sonraki bir onarıma ait olabileceğini düşündürmektedir. Ancak onarımın kim tarafından ve hangi yıl yaptırıldığını gösteren bir yazılı belgeye şimdilik ulaşılamamıştır. Kazı yapılmadan kesin bir tarih vermek mümkün değildir; elimizdeki bulgular yanıtladığı kadar yeni sorular da doğurmaktadır."*
>
> ***Kaynak E*** *— Aynı kalenin bulunduğu ilçede düzenlenen bir festivalin açılış konuşmasından (kurgusal): "Kalemiz, atalarımızın tek bir seferde inşa ettiği, yüzyıllar boyunca hiç el değiştirmemiş bir yapıdır. Surlarındaki her taş, şehrimizin ne kadar köklü olduğunun tartışılmaz kanıtıdır. Bugün o surlara baktığımızda geçmişi olduğu gibi görürüz."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

3.1. Kaynak D ve Kaynak E'nin tarihsel bilgiye yaklaşımının birbirinden ayrıldığı **iki** noktayı, her nokta için iki kaynaktan birer ifadeye dayanarak açıklayınız.

3.2. Kaynak D'deki "elimizdeki bulgular yanıtladığı kadar yeni sorular da doğurmaktadır" ifadesi, tarihsel bilginin hangi özelliğini yansıtmaktadır? Bu özelliği Kaynak D'deki araştırmanın ileride nasıl ilerleyebileceğine ilişkin **bir** örnekle açıklayınız.

4. Bir öğrenci, tarihsel bilginin üretim sürecindeki aşamaları kendi cümleleriyle aşağıdaki gibi özetlemiştir.

> ***Öğrencinin aşama özeti***
>
> ***1. Konu veya sorun belirleme:*** *Ne araştırılacağı seçilir; konunun hangi zamanı, hangi yeri ve hangi içeriği kapsayacağı sorularla sınırlandırılır.*
>
> ***2. Kaynaklardan bilgi toplama:*** *Konuyla ilgili kaynaklar kütüphane, arşiv, müze ve tarihî mekânlarda taranır; bilgi yetersiz kalırsa başka kaynaklara başvurulur.*
>
> ***3. Kaynağı inceleme:*** *Kaynakların yalnızca içeriği okunur; türünün, yazarının ve tarihinin araştırmanın sonucuna bir etkisi olmadığı için bunlar not edilmez.*
>
> ***4. Kaynağı sorgulama:*** *Kaynaklar sınırlılık, geçerlilik ve güvenilirlik bakımından sorgulanır; farklı bakış açıları belirlenir.*
>
> ***5. Kaynağı yorumlama:*** *Kaynaklardan elde edilen bilgiler, ait oldukları dönemin şartları göz önünde bulundurularak değerlendirilir.*
>
> ***6. Kanıta dayalı ürün oluşturma:*** *Tarihçi kendi değerlendirmesini eklemez; kaynaklardan aldığı cümleleri olduğu gibi art arda sıralayarak eserini tamamlar.*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

4.1. Öğrencinin özetinde açıklaması **yanlış** olan **iki** aşamayı belirleyiniz ve her birinin açıklamasını doğru biçimde yeniden yazınız.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

4.2. Kaynağı sorgulama aşamasının tarihsel bilginin üretim sürecinde neden zorunlu olduğunu **iki** farklı gerekçeyle açıklayınız.

5. Bir araştırmacı, meslektaşına yazdığı mektupta şu görüşlere yer vermiştir.

> ***Kaynak F*** *— Bir araştırmacının meslektaşına yazdığı mektuptan (kurgusal): "Tarihçinin işi, geçmişe ait belgeleri bir araya getirmekten ibarettir. Elimizde ne kadar çok belge varsa tarihsel bilgi o kadar eksiksiz ve kesin olur. Bu nedenle tarihçi, mümkün olduğunca fazla kaynak toplamalı; yoruma ise ancak belgelerin yetersiz kaldığı istisnai durumlarda başvurmalıdır. Belgeler zaten geçmişi olduğu gibi yansıtır; tarihçinin kişisel değerlendirmesi bu sürece yalnızca belirsizlik katar."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

5.1. Araştırmacının "yoruma ancak istisnai durumlarda başvurulmalıdır" görüşüne katılıp katılmadığınızı belirtiniz. Cevabınızı kaynağı yorumlama aşamasının işlevine dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

5.2. Araştırmacının "Elimizde ne kadar çok belge varsa tarihsel bilgi o kadar eksiksiz ve kesin olur." yargısının zayıf yönünü açıklayınız. Açıklamanızı, kaynağı sorgulama aşamasına dayanan **bir** örnek durum kurarak destekleyiniz.

6. Bir yerel tarih araştırmacısı, katıldığı bir radyo programında yaptığı çalışmayı şöyle anlatmıştır.

> ***Kaynak G*** *— Bir yerel tarih araştırmacısının radyo söyleşisinden (kurgusal): "(I) Kasabamıza ilk telgraf hattının 1880'li yıllarda ulaşmasının çarşı esnafının işlerini nasıl değiştirdiğini merak ettim ve çalışmamı bu soruyla sınırladım. (II) İl halk kütüphanesinde o yıllara ait vilayet salnamelerini, bir kasabalının telgrafhanenin açıldığı yıl yedi yaşındayken gördüklerini 1925'te kaleme aldığı hatıratı ve birkaç esnaf ailesinin elindeki ticari mektupları buldum. (III) Salnamede telgrafhanenin açılış yılı açıkça yazıyordu; hatıratta ise iki yıl sonrası veriliyordu. Hatıratı yazanın olayları kaç yıl sonra ve hangi amaçla anlattığını, salnamenin kim tarafından hazırlandığını sorguladım. (IV) Mektuplarda sipariş ve fiyat bilgisinin telgrafla daha hızlı ulaştığını görünce, bunu dönemin ulaşım koşullarıyla birlikte değerlendirdim. (V) Sonunda bütün bulguları bir araya getirip kaynakçasıyla birlikte kasaba kültür dergisinde bir makale olarak yayımladım."*

Buna göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

6.1. Aşağıdaki tabloda tarihsel bilginin üretim sürecinin dört aşaması verilmiştir. Her aşamanın Kaynak G'deki numaralı cümlelerden (I–V) hangisinde gerçekleştiğini yazınız.

Aşama	Cümle numarası
Konu veya sorun belirleme	
Kaynağı sorgulama	
Kaynağı yorumlama	
Kanıta dayalı ürün oluşturma	

6.2. Telgrafhanenin açılış yılı konusunda araştırmacının vilayet salnamesi ile hatırattan hangisine daha temkinli yaklaşması gerektiğini belirtiniz. Bu kararınızı Kaynak G'deki bilgilere dayanan **iki** gerekçeyle açıklayınız.

Puanlama anahtarı ve örnek cevaplar Dubba'nın hazırladığı örneklerdir; resmî değerlendirme ölçütleri ODSGM ve okulun tarafından belirlenir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

Soru – Öğrenme Çıktısı – Beceri

Soru	Öğrenme çıktısı	Beceri
1	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	KB2.4. Çözümleme
2	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	SBAB2.2. Kaynak yorumlama ve inceleme
3	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	KB2.4. Çözümleme
4	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
5	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
6	TAR.9.1.3. Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme	SBAB2.2. Kaynak yorumlama ve inceleme

Puanlama Tablosu

1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2	Toplam
12	5	8	8	12	5	10	8	8	8	8	8	100

Çözümler ve Puanlama Anahtarı

1.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Dağılım: 3+3+3+3 (her hücre 3 puan).

Öğrenci	Tarih öğrenmeden önceki bakışı	Tarih öğrendikten sonraki bakışı
Irmak	Kulenin tek gecede bir yabancı usta tarafından yapıldığı söylentisini sorgulamadan kabul edip tekrarlıyordu ("hiç düşünmeden tekrarlardım").	Bir bilgiyi kanıtına bakarak değerlendiriyor; kitabe ve kayıtlarla söylentinin yanlış olduğunu görmüş, "Peki bunun kanıtı ne?" diye soruyor.
Kaan	Babası gibi "hiçbir şey değişmiyor" diye düşünüyor, toplumdaki değişimi görmüyordu.	Kararların dönemin koşullarına göre değiştiğini görüyor; geçmişteki bir kararı bugünün gözüyle yargılamadan önce o günün şartlarını öğrenmeye çalışıyor.

KISMİ PUAN: Her doğru hücre 3 puan (bir hücre 3, iki hücre 6, üç hücre 9). Bakış doğru ama kaynakla ilişkilendirilmeden çok genel yazılmışsa ("önce bilmiyordu", "sonra öğrendi" gibi) o hücreye 1 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaynaklarla ilgisi olmayan ya da önceki ve sonraki bakışı yer değiştirerek yazan cevaplar.

1.2. TAM PUAN (5 PUAN)

Dağılım: 3+2 (ilk doğru cümle 3, ikinci doğru cümle 2 puan).

- **Irmak:** Tarih öğrenmek bireye eleştirel (kanıta dayalı, sorgulayıcı) düşünme kazandırır çünkü Irmak herkesin anlattığı söylentiyi kitabe ve kayıtlarla sınamış, artık bir bilginin kanıtını soruyor.
- **Kaan:** Tarih öğrenmek bireye olayları kendi dönemi içinde değerlendirme (empati kurma) becerisi kazandırır çünkü Kaan geçmişteki kararları o günün şartlarını öğrenerek anlamaya çalışıyor.

Kabul edilen eş anlamlılar: Irmak için "bilgiyi sorgulama", "kanıt arama"; Kaan için "tarihsel empati", "değişimi fark etme", "bugünü geçmişle ilişkilendirme".

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Yalnızca bir öğrenci için doğru cümle yazılmışsa 3 puan. Fayda doğru belirlenmiş ama "çünkü" kısmı kaynağa dayanmıyorsa ya da kalıp kullanılmamışsa o cümle için 1 puan.

SIFIR PUAN: İki öğrenci için aynı fayda yazılmışsa, faydalar kaynaklarla ilgisizse ya da boş bırakılmışsa.

2.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+2+2+2 (her doğru örnek 2 puan).

- **Birinci elden kaynaklar (herhangi ikisi):** 1920–1945 yıllarına ait hesap defterleri; 1923 tarihli gezi notları (incelenen dönemde, kasabayı gören biri tarafından yazılmıştır); 1940'lı yıllarda çekilmiş fotoğraflar; dönemin vergi kayıtları.
- **İkinci elden kaynaklar:** 1998'de yayımlanan kasaba tarihi kitabı; 2015'te dergide yayımlanan makale (ikisi de olaylardan çok sonra, önceki kaynaklara dayanılarak yazılmıştır).

KISMİ PUAN: Her doğru yerleştirilmiş örnek 2 puan (bir örnek 2, iki örnek 4, üç örnek 6). Yanlış gruba yazılan örnek puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş, Kaynak C'de geçmeyen örnekler yazan ya da bütün örnekleri yanlış gruba yerleştiren cevaplar.

2.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

- **Nitelik (4 puan):** Geçmişe ait kanıtlar her zaman eksik ve parça parçadır; olayların bıraktığı izlerin bir kısmı zamanla kaybolur ya da yok olur. Bu nedenle tarihçi geçmişin tamamına değil, günümüze ulaşabilen izlerine dayanarak çalışır.
- **Sonuca etkisi ve giderme yolu (4 puan):** 1931–1936 yıllarına ilişkin bilgi boşluğu kalacağı için öğrencinin bu yıllar hakkındaki sonuçları kesin olamaz, çekinceli ifade edilmelidir. Bu boşluk kısmen dönemin vergi kayıtlarıyla (atölyenin vergi miktarı, üretim hacmi hakkında ipucu verebilir) giderilebilir. Fotoğraflar ya da kasaba tarihi kitabı da kabul edilir; ancak fotoğrafların 1940'lara, gezi notlarının 1923'e ait olduğunu belirterek bu yılları doğrudan kapsamadığını fark eden cevap tercih edilir.

KISMİ PUAN: Yalnızca nitelik doğru açıklanmışsa 4 puan. Sonuca etki yazılmış ama eksikliği giderecek bir kaynak gösterilmemişse ikinci bölüm için 2 puan. Nitelik yalnızca "eksiktir" diye tek kelimeyle yazılmışsa 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, kaybolan defterleri kanıtların niteliğiyle ilişkilendirmeyen ya da Kaynak C ile ilgisiz cevaplar.

3.1. TAM PUAN (12 PUAN)

Dağılım: 6+6 (her farklılık noktası 6 puan: noktanın belirlenmesi 2, Kaynak D'den ifade 2, Kaynak E'den ifade 2).

Kabul edilen farklılık noktaları (herhangi ikisi):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **I. Kesinlik iddiası:** Kaynak D bulguların sınırlı olduğunu kabul eder ("Kazı yapılmadan kesin bir tarih vermek mümkün değildir"); Kaynak E kesin ve tartışmasız bir dil kullanır ("tartışılmaz kanıtıdır").
- **II. Kanıta dayanma:** Kaynak D yargılarını somut bulgulara dayandırır ("farklı iki örgü tekniği", "çanak çömlek parçaları"); Kaynak E hiçbir kanıt göstermeden yargıda bulunur ("tek bir seferde inşa ettiği").
- **III. Değişimi görme:** Kaynak D kalenin farklı dönemlerde onarım geçirdiğini düşündürür ("üst katmanın ... sonraki bir onarıma ait olabileceği"); Kaynak E kalenin hiç değişmediğini savunur ("hiç el değiştirmemiş").
- **IV. Geçmişe ulaşma biçimi:** Kaynak D geçmişin izler yorumlanarak yeniden kurulduğunu gösterir ("düşündürmektedir"); Kaynak E geçmişin doğrudan görülebileceğini ileri sürer ("geçmişi olduğu gibi görürüz").

KISMİ PUAN: Bir nokta eksiksiz 6 puan. Nokta doğru belirlenmiş ama yalnız bir kaynaktan ifade gösterilmişse o nokta için 4 puan; hiç ifade gösterilmemişse 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, iki kaynağı karşılaştırmayan ya da kaynaklarda bulunmayan farklılıklar yazan cevaplar.

3.2. TAM PUAN (5 PUAN)

Dağılım: 2+3 (özellik 2, örnek 3).

- **Özellik:** Tarihsel bilgi kesin ve değişmez değildir; sorgulamaya açıktır, yeni kaynaklar, bulgular ve sorular ışığında sürekli gelişir ve yenilenir.
- **Örnek (biri yeterli):** Kalede kazı yapılırsa yeni buluntularla katmanların tarihi daha kesin belirlenebilir; onarımı kimin yaptırdığını gösteren bir kitabe ya da arşiv belgesi bulunursa bugünkü tahmin doğrulanabilir veya değiştirilebilir.

KISMİ PUAN: Özellik doğru ama örnek yok ya da Kaynak D'deki araştırmayla ilgisiz bir örnek verilmişse 2 puan. Örnek uygun ama özellik adlandırılmamışsa 3 puan.

SIFIR PUAN: Boş ya da tarihsel bilginin kesin ve değişmez olduğunu ileri süren cevaplar.

4.1. TAM PUAN (10 PUAN)

Dağılım: 5+5 (her aşama için doğru belirleme 2, doğru açıklama 3 puan).

- **3. Kaynağı inceleme yanlıştır.** Doğrusu: Kaynağın içeriğinin yanında türü, yazarı, tarihi ve oluşum şekli gibi temel unsurları belirlenir; ardından kaynakta çelişki, tutarsızlık, boşluk, ön yargı ya da yönlendirme olup olmadığına bakılır.
- **6. Kanıta dayalı ürün oluşturma yanlıştır.** Doğrusu: Sorgulanıp yorumlanan bilgiler bir araya getirilerek özgün bir eser (makale, bildiri, kitap vb.) yazılır; tarihçinin değerlendirmesi esere yansır ve yararlanılan kaynaklara atıf yapılıp kaynakçada gösterilir.

KISMİ PUAN: Yalnız bir aşama doğru belirlenip doğru düzeltilmişse 5 puan. Aşama doğru belirlenmiş ama düzeltme yapılmamış ya da düzeltme hâlâ yanlış bilgi içeriyorsa o aşama için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş ya da doğru açıklamaları (1, 2, 4, 5) yanlış diye gösteren cevaplar.

4.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4.

Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

- **I.** Kaynaklar, yazıldıkları dönemin koşullarından, yazarın bakış açısından ya da çıkarından etkilenmiş olabilir; sorgulanmadan kullanılan bir kaynak taraflı ya da yanlış bilgiyi tarihsel bilgiye taşır.
- **II.** Aynı konudaki kaynaklar birbiriyle çelişebilir; geçerlilik ve güvenilirlik bakımından sorgulama, hangi bilginin daha güvenilir olduğuna karar vermeyi sağlar.
- **III.** Her kaynağın kapsamı sınırlıdır; sınırlılığı belirlemek, kaynağın neyi söyleyip neyi söyleyemeyeceğini ortaya koyar ve aşırı genellemeyi önler.
- **IV.** Farklı bakış açılarını belirlemek, tek yönlü bir anlatı yerine olayın farklı yönlerini görmeyi sağlar.

KISMİ PUAN: Bir gerekçe doğru 4 puan. Gerekçe yalnız "kaynaklar yanlış olabilir" düzeyinde, neden ve sonucu açıklanmadan yazılmışsa o gerekçe için 2 puan.

SIFIR PUAN: Boş, aynı gerekçeyi iki kez yazan ya da sorgulama aşamasıyla ilgisiz cevaplar.

5.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (görüşe katılmadığını belirtme 2, her gerekçe 3 puan).

Beklenen cevap: Görüşe **katılmıyorum**. Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

- **I.** Belgeler kendi başına anlam taşımaz; kaynağı yorumlama aşamasında bilgiler araştırma sorusu çerçevesinde değerlendirilerek anlamlı hâle getirilir. Yorum, sürecin istisnası değil zorunlu bir aşamasıdır.
- **II.** Yorumlama aşamasında bilgiler ait oldukları dönemin şartları göz önünde bulundurularak değerlendirilir; bu yapılmazsa geçmiş, bugünün ölçütleriyle yanlış anlaşılır.
- **III.** Kaynaktaki ana fikri, kişi, yer ve zaman unsurlarını belirleyip aralarında ilişki kurmak yorumlamayla olur; belge sayısı ne kadar çok olursa olsun bu ilişkileri tarihçi kurar.

KISMİ PUAN: Görüşe katılmadığını belirtip tek gerekçe yazan 5 puan. Gerekçe yorumlama aşamasıyla ilişkilendirilmeden genel yazılmışsa o gerekçe için 1 puan. Görüşe katıldığını belirten cevap tutum puanı almaz; yalnız yorumlama aşamasının işlevini doğru açıklayan gerekçeler puanlanır.

SIFIR PUAN: Boş, yalnız "katılıyorum" ya da "katılmıyorum" yazan, gerekçesi Kaynak F ve üretim süreciyle ilgisiz cevaplar.

5.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 4+4 (zayıf yön 4, örnek durum 4).

- **Zayıf yön:** Belgelerin çokluğu bilginin doğruluğunu ve kesinliğini tek başına sağlamaz; belgeler taraflı, eksik ya da birbiriyle çelişkili olabilir. Bilginin güvenilirliğini belge sayısı değil, belgelerin sınırlılık, geçerlilik ve güvenilirlik bakımından sorgulanması belirler.
- **Örnek durum (benzerleri kabul edilir):** Bir savaşı anlatan yirmi kaynağın hepsi aynı tarafın resmî yazışmalarıysa, sayıları çok olsa da olayı tek bir bakış açısıyla yansıtır; karşı tarafın tek bir kaynağı bile bu anlatımı değiştirebilir. Sorgulama aşamasında bu kaynakların aynı bakış açısını taşıdığı fark edilir.

© 2026 Dubba · Tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde bedelsiz dağıtılabilir; satılamaz, ticari amaçla kullanılamaz. dubba.com.tr/telif

KISMİ PUAN: Zayıf yön doğru ama örnek yoksa ya da örnek sorgulama aşamasıyla ilişkilendirilmemişse 4 puan; örnek ilişkilendirilmeden genel yazılmışsa örnek için 2 puan. Yalnız uygun örnek verilmiş, zayıf yön açıkça yazılmamışsa 4 puan.

SIFIR PUAN: Boş ya da yargıyı doğru kabul edip destekleyen cevaplar.

6.1. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+2+2+2 (her doğru eşleştirme 2 puan).

Aşama	Cümle numarası
Konu veya sorun belirleme	I
Kaynağı sorgulama	III
Kaynağı yorumlama	IV
Kanıta dayalı ürün oluşturma	V

(II. cümle "kaynaklardan bilgi toplama" aşamasıdır; tabloda yer almaz.)

KISMİ PUAN: Her doğru eşleştirme 2 puan (bir 2, iki 4, üç 6). Bir hücreye birden fazla numara yazılmışsa o hücre puan almaz.

SIFIR PUAN: Boş ya da bütün eşleştirmeleri yanlış olan cevaplar.

6.2. TAM PUAN (8 PUAN)

Dağılım: 2+3+3 (doğru kaynak 2, her gerekçe 3 puan).

Beklenen cevap: **Hatırata** daha temkinli yaklaşılmalıdır. Kabul edilen gerekçeler (herhangi ikisi):

- **I.** Hatırat, olaydan yaklaşık kırk yıl sonra yazılmıştır; aradan geçen uzun süre yazarın hatırladıklarını değiştirmiş, tarihleri karıştırmasına yol açmış olabilir.
- **II.** Yazar olay sırasında yedi yaşında bir çocuktur; o yaşta gördüklerini doğru zamanlarla aklında tutması güçtür.
- **III.** Hatırat kişisel bir anlatıdır, yazarın amacı ve bakış açısı anlatımı etkileyebilir; salname ise o yıllarda hazırlanmış resmî bir yıllıktır ve açılış yılını açıkça kaydetmiştir.

KISMİ PUAN: Doğru kaynak ve tek gerekçe 5 puan. Gerekçeler Kaynak G'deki bilgilere (kırk yıl, yedi yaş, resmî yıllık) dayanmadan genel yazılmışsa her gerekçe için 1 puan.

SIFIR PUAN: Salnamenin seçildiği, gerekçe yazılmayan ya da boş bırakılan cevaplar.

© 2026 Dubba. Bu yazılının soruları, şekilleri, puanlama anahtarı ve çözümleri Dubba'nın özgün eseridir (5846 sayılı FSEK); tüm hakları saklıdır. Bütün hâlde ve değiştirilmeden çoğaltıp öğrencilere, sınıflara, okullara ve kurslara bedelsiz dağıtabilirsin; satılamaz, ücretli bir ürün ya da hizmette kullanılamaz, ticari amaçla kullanılamaz, başka sitede barındırılamaz, kaynak dubba.com.tr gösterilir. Telif Politikası 3. madde: dubba.com.tr/telif